

SJÁLDAN eydnast tað føroysku fjelmiðlunum at fáa eina samrøðu um so skelkandi tilburðir sum júst henda. Alt ov oftani verður tað dult fyri almenningin, sum snýr seg um »teir stóru«, stjórar ella leiðarar innan ymsar fyrirkur ella stovnar. Tað almenna innlitið hjá fjelmiðlunum í tilik mál sum hetta verður sum oftast skert, men hesa ferð hevur tað eydnast okkum at fáa um ein av endunum.

HETTA er tí søgan um landsverkfrøðingin, ið gjørdist formaður í alinevndini og sum vildi leggja (hevur lagt?) dalking av umhvørvi og aling undir sitt málseki. Hetta arbeiði, sum náttúrliga hoyrir heima hjá stovnunum á Debesartreð.

HETTA er søgan um landsverkfrøðingin, ið sum formaður í alinevndini fekk fleiri brøv frá Heilsufreðisligu Starvsstovuni men als ikki legði tey fyri alinevndina til viðgerðar ella svaraði teimum.

HETTA er søgan um landsverkfrøðingin, sum ikki lurtaði eftir stovnunum á Debesartreð um setanina av fólki til at gera dalkingarkanning í samband við aling, men sum fór beinleiðis til táverandi lögmann Paula Ellefsen og fekk henda til at góðtaka, at danski stovnurin, VKI, skuldi gera kanningar av dalking í Føroyum.

HETTA er søgan um táverandi lögmann, Paula Ellefsen, sum fyrst jattar tvey nýggj stórv á Heilsufreðisligu Starvsstovuni til at gera kanningar av dalking í samband við aling, men sum síðani letur landsverkfrøðingin fara til Danmarkar við hesum kanningum.

HETTA er søgan um sama lögmann sum síðani vil gera gott aftur og biður H.S. søkja um peningastuðul til nýggjar kanningar — og sum segði, at nú skuldu allar kanningar gerast í Føroyum.

Og søgan endar við, at sami maður, Pauli

HETTA er søgan, sum byrjaði undir undanfarna landsstýri og sum nú verður tikin upp í hesum landsstýrinum. Men nógvir spurningar standa enn ósvaraðir. Ein er: Hvi hevur landsverkfrøðingurin tvíhildið um, at danir skulu gera kanningar av føroyskum umhvørvi og ikki okkara egna H.S., og hava hann og Pauli Ellefsen skrivað undir sáttmála við VKI, sum bindur hetta landsstýrið eisini? Eftir sita føroyingar við nøkrum ónýttum kanningum og við stovnunum á Debesartreð, sum ikki sleppa at virka innan sitt náttúrliga virkisøki.

Mikkjal Helmsdal, landsverkfrøðingur, sum higartil hevur færdast stovnunum á Debesartreð í at arbeiða við spurningum sum viðvíkja dalking av umhvørvi, og sum hevur roynt at leggja hetta málseki, nú hann eisini situr sum formaður í alinevndini, undir landsverkfrøðingsstovnin — við danska Vandkvalitetsinstituttet sum samarbeiðspartnara

hvat meðaliltneðgin í sjógvinum omanfyri tað er. Tað, sum avger, um hetta dýrið livir ella doyir, er, hvat iltneðgin er, har dýrið er, t.v.s. niðri við botnin. Sum sagt meti eg hetta tilfarið at vera alt ov ivasamt og litið til at gera veruligar niðurstøður, men skuldi nøkur niðurstøða gerast úr teirra egnu málum og fortreytum, so má hon heilt greitt vera henda:

Niðri við botnin var iltneðgin í juli 1984 bert 0,2 mg/l omanfyri loyvda markið. Botnlagið vita vit, kann vera læst av heilt fram til miðjuna av september mánaða, og broytingar eru frá einum ári til annað. Vandin fyri at iltneðgið kemur undir markið, sum er, er tí stórv, og tí eigur ikki meiri dalkandi tilfar at koma í fjørðin og also heldur ikki meiri aling.

Hetta er einasta forsvarliga niðurstøða, sum VKI kundi gera úr sínum málum og sínum fortreytum.

Alingin tvíaldast!

— Men hvi siga teir so, at aling í Skálafirði kann tvíaldast?

— Tí eri eg ikki førur at svara. Tað er ilt at skilja, at nakar, sum fæst við tilíkt, skal hava so litið skil á tí hann ger at hann ger ein tilíkan feil av okunnleika, men tað mugu vit so halda.

Misnýtt føroyska tilfarið

— Men Bogi, tekur tú ikki støðið undan tær sjálvm við hesum? Er tað ikki rætt, at VKI í síni meting

av Skálafirði í stóran mun nýtir úrslit frá tær sjálvum og visir til tín?

Jú, tað er rætt at teir visa til mín. Sum eg havi nevnt, hevur VKI ikki sjálvt gjørt málum av útskifting t.v.s. av, hvussu skjótt sjógvurin á firðunum skiftist út. Tær einastu málum av tí slagnum, sum eru gjørdar í Føroyum var eg við til at gera seinast í 70-árunum, meðan eg arbeiði á Støðisútbúgvingini. Tá kannaðu vit Skálafirð nokk so gjølla og úrslitini eru sett upp í eini fyribilsfrágreiðing. Hesa frágreiðing lat eg saman við øðrum tilfari til VKI tá teir byrjaðu kanningar sínar í sambandi við SEV-útbúgvingina fyri at tann kanningin ikki skuldi kosta meiri enn neyðugt. Teir hava so eisini í stóran mun nýtt hana í hesi seinna dalkingarkanningini, og tað er heilt í lagi, men eg skal viðganga, at tá eg sá, hvussu teir høvdu nýtt, ella rættari misnýtt, tey úrslitini, vit komu til, tá gjørdist eg í øðini.

Vandi á ferð

— Tí niðurstøða er tann, at aling í Skálafirði byggast meiri út á Skálafirði. Er hetta ikki ein stór ábyrgd at taka á seg, at steðga vinnuni soleiðis?

— Já, soleiðis verður tað ivaleyst lagt út, men heilt so einfalt er tað ikki.

Lat meg fyrst siga, at hevði eg nakra ávirkan í hesum máli, so hevði eg ikki torað at givið fleiri loyvi til aling á Skálafirði og heldur ikki á Funningsfirði við tí óvissu, sum nú er, tað er rætt.

Hinvegin, so veit ongín í

dag við vissu, hvussu nógvr skal til, áðrenn fjørðurin verður dalkaður. Vit gjørdur sum nevnt seinast í 70-árunum eina kanning, sum bendi á, at vandi var á ferð viðvíkjandi iltroti í botnvatninum, men har vóru ymisk ivamál. Serstakliga er tað spurningurin, hvussu nógvr ilt lekur niður gjøgnum sjógvin. Hetta valdast, hvussu nógvr blandingur er í sjónum, og tað tókst aftur at vera tengt at vindinum, sum væntandi var. Tað eydnaðist okkum ikki í fyrsta umfari at fáa nóg gott tilfar, men vit høvdu gjørt eina ætlan fyri, hvussu spurningurin kundi loysast og høvdu vit fingið umstøður at gjørt tær kanningarar, so kundi tann spurningurin móguliga verið loystur nú. Men sum nevnt er hatta bara ein partur av málum. Eftir er eisini at greina, hvussu alistøðirnar dalka fyri seg sjálvur og grannaalistøðir. Tað krevur eisini at kannast.

— Jú men hvi hava tit so ikki gjørt hesar kanningar?

— Já tað kanst tú spyrja, men dalking er eitt torført evni at kanna, tað krevur fólk við ymsum serkunnleika, og tað krevur tól og pening til bát o.t. Men júst tí gjørdist eg sera glaður, tá Alinevndin í 1982 bað meg og Kára Mortensen gera eitt uppskot til eina kanning av dalkingarkanningum frá alistøðum. Vit gjørdur eitt fyribils uppskot og mæltu til eina kanning, sum skuldi gerast av føroyingum. Vit á Fiskirannsóknarstovni skuldu gera útskiftingsmálum. Náttúrugripasavnið skuldi kanna plantu- og djóra-

liv og so skuldi setast eitt fólk at taka sær av tí kemiska og biokemiska partinum og annars skipa fyri kanningini. Hetta fólk átti eftir okkara meting at hava arbeiðsstað á Heilsufreðisligu starvsstovni (H.S.).

Landsverkfrøðingurin og starvssetan

— Og hvussu tók alinevndin móti hesum uppskoti?

— Hon tók sum heild væl ímóti tí. Hon søkti landsstýrið um pening til hesa kanning og fekk hann. Men trupulleikarnir komu tá hetta eina starvið skuldi setast. Vit høvdu sum nevnt skotið upp, at tað skuldi setast á H.S., men formaðurin í alinevndini, Mikkjal Helmsdal, segði beinanveg at starvið skuldi vera hjá landsverkfrøðinginum.

Vit mótmæltu hesum, tí har var onki kemilaboratorium. Tað fór tí at vera nógvr dýrari, og ein stórv partur av arbeiðsorkuni fór at fara til uppbygging av laboratorii, istaðin fyri at fara til kanningarar. Ein partur av alinevndini var samdur við okkum í hesum, men ikki landsverkfrøðingurin. Hetta seinkaði málinum, so avgjörði landsstýrið, at tvey stórv skuldu setast á H.S. og H.S. skrivaði tá til alinevndina, at nú var klárt at byrja og bóðu um ein fund við nevndina at tosa meir um kanningarar og um, hvørjir pengar vóru at keypa tól fyri og annað. Hetta bræv varð sent til alinevndina við formanni hennara, men hann legði tað ikki fyri nevndina, og

Framhald á síðu 18